



Μάθημα 43ο

Ὁ ὄφης ὁ ἀρχαῖος. Ὁ θανάσιμος διάλογος (Α')

Καὶ εἶπεν ὁ ὄφης τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου;» Καί εἶπε τό φίδι στή γυναῖκα: Πῶς καί ἔτσι σᾶς εἶπε ὁ Θεός νά μὴ φᾶτε κανέναν καρπὸ ἀπὸ ὅλα τὰ δέντρα τοῦ παραδείσου;¹

Λέγαμε, παιδιά, τὴν περασμένη φορὰ, πόσο πολὺ φθόνησε ὁ διάβολος τὴν παρουσία τῶν πρωτοπλάστων καὶ θέλησε μέ κάθε τρόπο νά τοὺς ἐξοντώσει. Ἀναφέραμε ἀκόμη αὐτὸ πού λέει γιὰ τὸν Ἀδάμ ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὅτι «Ὁρῶν τοίνυν ἄγγελον ἐπίγειον ἐπὶ γῆς τυγχάνοντα», δηλαδή βλέποντας ὁ διάβολος τὸν Ἀδάμ νά εἶναι πραγματικά ὡς ἄγγελος ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν ζήλεψε, καὶ θέλησε μέ κάθε τρόπο νά τὸν ξεκάνει, δηλαδή νά τὸν βγάλει ἀπὸ τὴ μέση, νά καταστρέψει τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ πῶς μίλησε ὁμως τό φίδι; Ἐδῶ τώρα εἶναι μία ἀπορία. Ἄς δοῦμε ἀπὸ πιό κοντὰ τὴν Ἁγία Γραφή.

Λέει ὅτι ὁ ὄφης ἦταν φρονιμότερος· «ὁ δὲ ὄφης ἦν

1. Γέν. 3, 1.

φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὃν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός»· τό φίδι, λέει, ἦταν πιό φρόνιμο ἀπ' ὅλα τὰ ζῶα πού ἦταν ἐπάνω στή γῆ.

Τί σημαίνει φρόνιμος; Τό σημειώνει σαφῶς αὐτό ὁ ἱερός συγγραφέας, ὁ Μωυσῆς.

Ἡ λέξη φρόνιμος βέβαια δέν σημαίνει πονηρός. Ἴσως θά βρεῖτε καί αὐτήν τήν ἐρμηνεία, ὅτι φρόνιμος θά πεῖ πονηρός· ἔτσι νομίζουν μερικοί. Ὅταν ὁ Κύριος εἶπε στούς μαθητές Του «γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καί ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί»², προφανῶς ἀπευθυνόμενος στούς μαθητές Του, καί διά τῶν μαθητῶν Του πρὸς ὅλους τοὺς πιστοὺς, ὅλων τῶν αἰώνων, κάθε ἄλλο παρά θά ἤθελε νά τοὺς πεῖ νά γίνουν πονηροί, ὅπως εἶναι πονηρό τό φίδι... Κάθε ἄλλο.

Μάλιστα ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ἓνας θαυμάσιος συνδυασμός, πού μόνο μέσα στό Εὐαγγέλιο, στόν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, μπορεῖ νά γίνει αὐτός· τό νά ἔχει δηλαδή κανεῖς φρόνηση καί ἀκεραιότητα. Διότι πολλές φορές ἔχουμε φρόνηση, ἀλλά δέν ἔχουμε ἀκεραιότητα.

Ποιά εἶναι αὐτή ἡ ἀκεραιότητα; «Ἀκέραιοι, λέει, ὡς αἱ περιστεραί».

Ἡ λέξη ἀκέραιος παράγεται ἀπό τό στερητικό ἀ- καί τό ρῆμα κεράννυμι, πού σημαίνει ἀνακατεύω, ἀναμιγνύω, κερνῶ. Τό ρῆμα κεράννυμι βεβαίως κατέληξε μέ τήν ἔννοια κερνῶ, προσφέρω· λέμε: νά μᾶς κεράσεις ἓνα ποτήρι κρασί. Ἀλλά τό νά μᾶς κεράσεις, στήν ἀρχαιότητα, σήμαινε νά μᾶς φέρεις ἓνα ποτήρι πού νά ἔχει μέσα κρασί μέ νερό. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μόνο τό πρῶι ἔπιναν τό κρασί τους ἄκρατο. Οἱ Θεσσαλοὶ πάν-

2. Ματθ. 10, 16.

τα ἔπιναν ἄκρατον τόν οἶνο, ἀνόθευτο, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔβαζαν νερό μέσα στόν οἶνο τους, καί τόν ἔπιναν κεκραμένον, ὄχι ἄκρατον. Ἄκρατος θά πεῖ ἀνόθευτος, ἀνέρωτος· κεκραμένος θά πεῖ νοθευμένος, νερωμένος, δηλαδή ἔχει μέσα νερό. Μόνο τό πρῶι ἔπιναν ἄκρατον οἶνον οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀπό τό κεκραμένος, ἢ κεκερασμένος, πού θά πεῖ ἀναμεμιγμένος μέ νερό, βγήκε ἡ ἔκφραση *φέρε μας κεκερασμένον οἶνον*, καί σιγά-σιγά κατέληξε νά λέμε *κέρασέ μας ἕνα ποτήρι κρασί*.³

Ὅπως καί ἡ λέξη νερό, ξέρετε πῶς προήλθε; Τό νερό εἶναι ἐπίθετο καί ἀναφέρεται στή λέξη ὕδωρ, νεαρόν ὕδωρ, δηλαδή φρέσκο νερό. Λέμε: *φέρε μας ἕνα ποτήρι νεαροῦ*... ἐννοεῖται ὕδατος. Νεαρόν λοιπόν θά πεῖ φρέσκο· κατέληξε ὅμως νά πάρει τή θέση τοῦ οὐσιαστικοῦ, ἐπειδή δέν λεγόταν τό οὐσιαστικό, καί ἔτσι λέμε *φέρε μου ἕνα ποτήρι νερό*.

Ὅταν λοιπόν ὁ Κύριος ἔλεγε στούς μαθητές Του νά εἶναι ἀκέραιοι σάν τά περιστέρια, ἐννοοῦσε νά μήν εἶναι νοθευμένοι, νά μήν κάνουν ἀβαρίες στόν εὐαγγελικό νόμο. Εἶναι λοιπόν δύσκολο πράγμα νά εἶναι κανεῖς φρόνιμος, ἔτσι πού νά ξέρει πῶς νά κινηθεῖ ἀνά πᾶσα στιγμή, καί ταυτόχρονα νά προσέχει νά μήν πάθει τίποτα, δηλαδή νά μείνει ἀκέραιος.

Καί αὐτό τό εἶπε ὁ Κύριος παίρνοντας ὡς παράδειγμα δύο ζῶα, τό φίδι καί τό περιστέρι.

3. Γιά τούς ἀρχαίους, ὁ οἶνος δέν συνόδευε μόνο τό φαγητό, ἀλλά ἀποτελοῦσε ὁ ἴδιος φαγητό. Ἦταν βασικό ἀγροτικό προϊόν, καί ταυτόχρονα τρόφιμο μέ πλούσια θρεπτική καί διατροφική ἀξία. Οἱ γλυκεῖς μέλανες οἶνοι τῆς ἀρχαιότητος ἦταν μιά ἐξαιρετική καθημερινή πηγή λήψεως ἐνεργείας. Ὁ ἄρτος πού τρώγονταν κάθε πρῶι βουτηγμένος σέ ἄκρατο οἶνο λεγόταν *ἀκράτισμα*.

Τό περιστέρι σέ τί εἶναι ἀκέραιο; Τό περιστέρι εἶναι ἀκέραιο στό ὅτι εἶναι μονόγαμο ζῶο· δηλαδή ταιριάζει μ' ἓνα ἄλλο περιστέρι, καί παραμένει μόνο μ' αὐτό μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του. Ἐνα ἀρσενικό καί ἓνα θηλυκό περιστέρι ἔχουν τή φωλιά τους καί τά παιδιά τους, καί ἀποτελοῦν τή μόνιμη οἰκογένειά τους. Εἶναι μερικά μονόγαμα πτηνά, πού ὅταν τό ἓνα ἀπό τά δύο πεθάνει, τό ἄλλο δέν ξαναπαντρεύεται· πεθαίνει κι ἐκεῖνο. Ὁ κύκνος τό ἴδιο, εἶναι μονογαμικός, ὅπως καί τό περιστέρι.

Βλέπετε, ὁ Θεός ἔβαλε στά ζῶα μερικές ιδιότητες καί καλές καί κακές. Ἡ γνώμη αὐτή δέν εἶναι δική μου· εἶναι τοῦ μεγάλου Βασιλείου· πού λέει ὅτι μᾶς διδάσκουν τά ζῶα καί ἀρνητικά καί θετικά. Ὅταν, ἐπί παραδείγματι, βλέπουμε ἓνα ζῶο πεισματάρικο ἢ ἓνα ζῶο ζηλιάρικο ἢ ἓνα ζῶο πρᾶο ἢ ἓνα ζῶο πού νά εἶναι, ἄς ποῦμε, ἀνεξίκακο, ὅλα αὐτά μᾶς διδάσκουν καί ἀρνητικά καί θετικά.⁴

Ὁ Κύριος λοιπόν πῆρε δύο ζῶα, τό φίδι καί τό περιστέρι, καί εἶπε: *νά γίνετε φρόνιμοι*, δηλαδή *νά ἔχετε σύνεση, φρόνηση, νά κόβει τό μυαλό σας*, ὅπως εἶναι ἓνα φίδι πού ἀπό ἔνστικτο κινεῖται γιά *νά προστατεύει τόν ἑαυτό του, καί ἀκέραιοι*, δηλαδή *ἀνόθευτοι, χωρίς συμβιβασμούς, σάν τά περιστέρια*.

4. Βλ. *Εἰς τὴν ἐξαήμερον*, Ὁμιλία Ζ', PG 29, 160-161, καί π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Α', Μάθημα 10ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμηθίου, Στόμιον Λαρίσης, 2017. Πρβλ. ἁγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, PG 94, 908, καί Blaise Pascal (1623-1662), *Σκέψεις (Pensées)*, 416), μτφρ. Κ. Παπαγιώργης, ἐκδ. *Καστανιώτη*, σ. 162: *Ἡ φύση παρουσιάζει τελειότητες, γιά νά δείξει ὅτι εἶναι εἰκόνα Θεοῦ, καί ἐλαττώματα, γιά νά δείξει ὅτι δέν εἶναι παρὰ μόνάχα εἰκόνα Του*.

Ἔτσι, δέν εἶναι δυνατόν ἡ λέξη *φρόνιμος* στήν Ἀγία Γραφή νά ἐκληφθεῖ ὡς *πονηρός*· ὅτι τό φίδι εἶναι *πονηρό*, καί ὅτι θά ἔπρεπε καί οἱ ἄνθρωποι νά εἶναι *πονηροί*!... Ἄρα, ἡ λέξη *φρόνιμος*, πού μᾶς ἀναφέρει ἐδῶ πέρα ὁ Μωυσῆς, δέν ἔχει τήν ἔννοια τοῦ *πονηρός*. Ἀλλά τί; Ἄν ἀνοίξουμε ἓνα λεξικό, θά δοῦμε ὅτι ἡ ἔννοια *φρόνιμος* στά ζῶα χαρακτηρίζει ὅσα ζῶα δείχνουν μία εὐφυΐα, μία ἐξυπνάδα, ἢ μία πανουργία.

Ἀλλά ὅταν λέμε *πανουργία*, ὅταν λέμε ὅτι ἓνας ἄνθρωπος εἶναι *πανοῦργος*, μέ τήν ἀρχαία ἔννοια τῆς λέξεως, ἐννοοῦμε ἐκεῖνον πού μετέρχεται *πάν ἔργον*, κάνει τά πάντα, μηχανεύεται πολλές δουλειές, ξέρει νά τά βγάζει πέρα. *Πανοῦργος* δέν εἶναι ὁ *πονηρός*, ἀλλά ἐκεῖνος, θά λέγαμε, πού τά βγάζει ὅλα πέρα, ὁ μετερχόμενος πολλά ἔργα. Σήμερα ὁμως, στή νεοελληνική μας γλώσσα, τελικά, κατ' ἐπέκτασιν, πῆρε τήν ἔννοια τοῦ *πονηρός*.

Ὁ μέγας Φώτιος λέει ὅτι εἶναι «ὁ *πάνυ φρόνιμος* καί ὁ *πάντα ἐπιστάμενος*»⁵. Ποιός εἶναι ὁ *πανοῦργος*; Εἶναι ὁ πολύ *φρόνιμος*, αὐτός πού τά ξέρει ὅλα.

Ὅλα αὐτά σᾶς τά εἶπα γιά νά καταλάβετε ὅτι τό φίδι ἦταν *φρόνιμο*, δηλαδή εὐφυές· ἐξ ἐνστίκτου ὁμως· γιατί λέει σαφῶς ὅτι, ἀπό ὅσα ζῶα ἔκανε ὁ Θεός ἐπάνω στή γῆ, τό φίδι ἦταν τό πιό *φρόνιμο*. Δέν ἔγινε μόνο του *φρόνιμο*· ὄχι, κάθε ἄλλο. Ὡστε ἦταν ἓνα ζῶο πού μποροῦσε νά ἔχει μία εὐφυΐα γιά νά κινεῖται περισσότερο εὐλύγιστα ἀπό τά ἄλλα ζῶα· εἶχε, ἄς τό ποῦμε, ἐξ ἐνστίκτου μία σύνεση.

5. *Lexicon pi*, 378.6, ἔκδ. Cambridge University Press, Cambridge 1822.

Ὁ διάβολος τώρα, γιά νά ἐξαπατήσει τούς πρωτοπλάστους, ἔρχεται νά χρησιμοποιήσῃ τό φίδι. Κι ἔτσι, ὅταν θ' ἀκούσει ἡ Εὗα νά τῆς μιλάει τό φίδι, αὐτή θά σταθεῖ νά τό ἀκούσει.

Σημειώστε ὅτι τά ζῶα ἦταν οἰκεῖα στόν ἄνθρωπο, καθώς δέν ὑπῆρχε ἡ ἀγριότητα. Ἡ ἀγριότητα τῶν ζώων, ὅπως σᾶς ἔλεγα καί σ' ἓνα πολύ παλιό μάθημα, ἐπῆλθε ὅταν διαταράχθηκε ἡ ἁρμονία ἀνάμεσα στόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο. Τότε διαταράχθηκε καί ἡ ἁρμονία ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τήν κτίση.⁶

Ὡστόσο, προηγουμένως, ὑπῆρχε μία οἰκειότητα τῶν ἀνθρώπων μέ τά ζῶα, καί τό φίδι ἐμφανιζόταν ὅτι εἶχε μία σύνεση. Ἐρχεται τώρα νά δώσει μία συμβουλή –θά τό δοῦμε· μίλησε τό φίδι; πῶς μίλησε τό φίδι;... Ὡς συνετό καί φρόνιμο πού ἦταν, θά μποροῦσε νά δώσει μιᾶ χρήσιμη συμβουλή!

Ξέρετε, εἶναι μεγάλο πρᾶγμα νά διακρίνει κανεῖς, ἀνάμεσα στούς ἄλλους ἀνθρώπους, κάποιον συνετό, πού θά μπορεῖ νά τοῦ δίνει πάντα μιᾶ συμβουλή. Ἡ Εὗα ὅμως δέν εἶχε ἄλλους ἀνθρώπους. Στόν Παράδεισο ἦταν μόνο δύο· ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὗα. Γιά μιᾶ στιγμή ξεφυτρώνει μπροστά της ἓνα ζῶο, πού ἔρχεται νά τῆς πεῖ μιᾶ σοφή συμβουλή, ἢ νά τῆς ἀποκαλύψει κάτι –ἐ-

6. Ὡπως σημειώνει ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος, «τὰ θηρία καί πάντα τὰ ζῶα τῆς γῆς, γυμνωθέντα τοῦτον τῆς πρώτης θεασάμενα δόξης καταφρονήσαντα αὐτοῦ, ἐτραχύνθησαν ἅπαντα εὐθὺς κατ' αὐτοῦ» (Λόγοι Ἠθικοί, 1,2, *Sources Chrétiennes* 122, σ. 190). Βλ. Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, *Βίος τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου*, Κεφ. ΙΓ', σ. 23, ἔκδ. Schwartz E, Leipzig 1993, καί π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Γ', Μάθημα 28ο*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2019.

τοι τό βλέπει ἡ Εὐα. Ὡστε λοιπόν ὁ διάβολος χρησιμοποίησε τό φίδι ἀκριβῶς γιά νά τήν ἐξαπατήσει· ὅτι ἔρχεται, τάχα, νά τῆς δώσει μία φρόνιμη συμβουλή!

Τώρα, τί νομίζετε ὅτι συνέβη; ὁ διάβολος χρησιμοποίησε τό φίδι; ἢ ὁ διάβολος ἔγινε φίδι;

Ἐγινε μᾶλλον τό πρῶτο, ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος· χρησιμοποιήθηκε τό φίδι, καί ὅχι ὅτι ἔγινε ὁ διάβολος φίδι.

Θά μοῦ πεῖτε: *Μπορεῖ ὁ διάβολος νά γίνει φίδι;*

Βεβαίως, ναι. Γι' αὐτό τήν περασμένη φορά, πού σᾶς μίλησα γιά τόν πνευματικό κόσμο, τούς ἀγγέλους καί τούς δαίμονες, σᾶς εἶπα ὅτι καί οἱ ἄγγελοι καί οἱ δαίμονες, ἐφόσον ἔχουν κοινή φύση, κοινή οὐσία, μποροῦν νά μετασχηματισθοῦν σ' αὐτό πού θέλουν, ὅπως λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Καί οἱ μέν ἄγγελοι μετασχηματίζονται σ' ἐκεῖνο πού θά τούς πεῖ ὁ Θεός, γιά νά ὑπηρετήσουν ἕναν σκοπό· οἱ δαίμονες ὅμως μετασχηματίζονται σ' ἐκεῖνο τό ὁποῖο θά ἤθελαν, ἀλλά κατά παραχώρηση τοῦ Θεοῦ· μόνοι τους δέν μποροῦν νά κάνουν ὅτιδήποτε. Καί κυρίως μετασχηματίζονται σέ ζῶα. Γιά νά τό δεῖτε, ἀποσπῶ ἕνα κομματάκι ἀπό μία εὐχή ἐξορκισμοῦ τοῦ μεγάλου Βασιλείου καί σᾶς τό διαβάσω.

Ὅταν ἐξορκίζουμε κάποιον ἄνθρωπο, γιά νά διώξουμε τόν διάβολο πού φωλιάζει μέσα του, λέμε αὐτήν τήν εὐχή τοῦ μεγάλου Βασιλείου: «*Αναχώρησον, δαιμόνιον ἀκάθαρτον καὶ ἐναγές, ... ὅπου ἂν τυγχάνης ἢ ἀπέρχῃ, ἢ αὐτὸς εἴ ὁ Βεελζεβούλ, ἢ κατασείων, ἢ δρακοντοειδής, ἢ θηριοπρόσωπος, ἢ ὡς ἐρπετόν.*»⁷.

7. *Μικρὸν Εὐχολόγιον, Ἐξορκισμοί, Εὐχή Β΄*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνατ. Θ΄, 1984, σ. 264.

Δηλαδή: Δαιμόνιο ἀκάθαρτο, φύγε, ὅπου καί ἄν βρίσκεσαι ἢ πηγαίνεις, ἢ εἶσαι ἐσὺ ὁ ἴδιος ὁ Βεελζεβούλ, ὁ ἀρχηγός τῶν δαιμόνων, ὁ διάβολος, καί ἄν ἀκόμα ἐμφανίζεσαι δρακοντοειδής. Τί θά πεῖ δρακοντοειδής; Δράκων εἶναι τό φίδι. Καί ἄν ἀκόμα ἐμφανίζεσαι σάν φίδι, ἢ ἀκόμα ὡς θηριοπρόσωπος, ἐμφανίζεσαι μέ πρόσωπο θηρίου ἢ ἐρπετοῦ. Πάμπολλες φορές στούς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλά καί σέ μή ἁγίους, σέ ἁμαρτωλοὺς, ιδίως σέ μάγους, ἐμφανίζεται ὁ διάβολος σάν ζῶο.

Μήν τρομάζετε μ' αὐτά πού λέω. Ὑπάρχουν μερικά παιδιά πού εἶναι λίγο εὐαίσθητα, καί ὅταν κάποτε ἀκούσουν αὐτά τρομάζουν, καί μπορεῖ νά χάσουν καί τόν ὕπνο τους... Μή τρομάζετε! μή φοβᾶστε! Μάλιστα ὑπάρχει ὁ ἐξῆς φόβος – ἅς τόν πῶ, καί νά συμβουλευσω νά τόν ἀποφύγετε. Ὅταν πᾶτε σπίτι σας, θέλετε νά κλειδώσετε τίς πόρτες, μή τυχόν μπεῖ μέσα ὁ διάβολος! ἢ φοβᾶστε ὅτι τάχα στήν προσευχή σας θά ἐμφανιστεῖ ὁ διάβολος!... Μή φοβόσαστε! Καθόλου μή φοβόσαστε αὐτά τά πράγματα! Καί ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι ἐμφανίζεται κάτι τέτοιο, καμμία σημασία μή δώσετε.

Στόν βίο ενός Ρώσου ἀσκητοῦ, ἀναφέρεται πῶς κάποτε ἓνας μοναχός, ἐκεῖ πού ἔκανε τήν προσευχή του στό κελλί του, εἶδε δίπλα ἓνα μαῦρο σκυλί. Βεβαίως, ὅλοι οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅλοι οἱ ἀσκητές εἶχαν τέτοια φαινόμενα ὅπωςδὴποτε. Μέσα στό κελλί λοιπόν ἦταν ἓνα μαῦρο σκυλί. Τρόμαξε βέβαια ἔτσι πού τό εἶδε. Μεγάλο σκυλί, μέ κόκκινα μάτια, τόν κοιτοῦσε, χωρίς νά κάνει τίποτα. Φοβήθηκε ὁ μοναχός, ἀλλά συνέχισε τήν προσευχή του. Τό θέμα εἶναι νά μήν φοβηθεῖς· νά μήν φοβηθεῖς καί νά κάνεις τήν

προσευχή σου. Μετά απ' αυτό ἔφυγε τό σκυλί, ἔξαφανίστηκε. Μή φοβόσαστε, σᾶς τό ξαναλέω, τό ὑπογραμμίζω. Σᾶς τά λέω ἀκριβῶς γιά νά μή φοβόσαστε.

Τό ἀνέφερε στόν γέροντά του, στόν ἡγούμενο. *Ξέρεις, γέροντα, τό βράδυ, ἐκεῖ πού ἔκανα τήν προσευχή μου, εἶδα ἐκεῖ ἕνα σκυλί, ἕνα μαντρόσκυλο μαῦρο· μ' ἔβλεπε· ἦταν μέσα ἀπό τήν πόρτα, μέσα στό κελλί μου. Σέ παρακαλῶ, ν' ἀλλάξω δωμάτιο, νά ἀλλάξω κελλί. Παιδάκι μου, τοῦ λέει ὁ γέροντάς του, ὅπου νά πᾶς, μπορεῖ νά σοῦ ἐμφανιστεῖ αὐτό. Τοῦτο μόνο· μή δώσεις καμμία σημασία. Τίποτα. Θά μείνεις ἐκεῖ πού εἶσαι καί θά κάνεις τήν προσευχή σου ὅπως εἶσαι.*

Ὁ διάβολος, παιδιά, θέλει περιφρόνηση. Ὑστερα, δέν ἔχουμε καί τόση ἀγιότητα, ὥστε νά ἐμφανιστεῖ σ' ἐμᾶς ὁ διάβολος! μήν τό ξεχνᾶτε αὐτό. Ἐμφανίζεται σ' ἐκείνους πού ἔχουν ξεπεράσει ἕνα ὄριο ἀγιότητος. Κι αὐτό τό ὄριο εἶναι πολύ πάνω καί πολύ μακριά ἀπό μᾶς, δυστυχῶς!

Ὡστόσο, ἐδῶ σᾶς σημειώνω τί λέει ἡ εὐχή· ὅτι δηλαδή ὁ διάβολος παρουσιάζεται σάν δράκων, σάν φίδι, ἢ σάν ἕνα θηρίο –θηριοπρόσωπος, μέ πρόσωπο θηρίου– ἢ σάν ἔρπετό.

Ἡ λέξη ἔρπετό ἔχει εὐρεῖα ἔννοια. Ἐάν δοῦμε στήν Παλαιά Διαθήκη, ἐκεῖ λέει ὅτι ὁ Θεός ἔκανε ὅλα τά ἔρπετά ἐπὶ τῆς γῆς.⁸ Ἐρπετά ὅμως ἐκεῖ ἐννοεῖ ὅσα ζῶα ἔχουν πόδια καί περπατᾶνε. Ὅχι μέ τήν ἔννοια πού χρησιμοποιεῖται σήμερα στή Ζωολογία, ὅτι δηλαδή ἔρπετό εἶναι τό ζῶο πού δέν ἔχει πόδια ἢ ἔχει πολύ κοντά πόδια καί ἔρπει, ὅπως εἶναι τό φίδι ἢ ἡ σαύρα.

8. Βλ. Γέν. 1, 20.

Ὡστε βλέπουμε ἐδῶ ὅτι ὁ διάβολος δύναται νά ἐμφανιστεῖ ὡς ζῶο. Βεβαίως δύναται. Δείχνει τά δόντια του. Θέλει νά τρομάξει τόν δοῦλο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ δέν πρέπει νά τρομάξει. Διότι, ἀπλούστατα, τόν διάβολο τόν ἔχει νικήσει ὁ Χριστός!

Θά ἤθελα νά σᾶς θυμίσω ἀκόμη κάτι πού εἶναι γραμμένο μέσα στήν Παλαιά Διαθήκη. Κάποτε ἓνα γαῖδουράκι μίλησε! Πῶς μίλησε; Εἶναι στό βιβλίο Ἀριθμοί. Ἐκεῖ ἀναφέρεται ὅτι οἱ Μωαβῖτες, ὅταν εἶδαν τούς Ἑβραίους νά ἔρχονται καί νά στρατοπεδεύουν ἔξω ἀπό τήν περιοχή τους, φοβήθηκαν. Δυό ἑκατομμύρια ἦταν οἱ Ἑβραῖοι. Φοβήθηκαν οἱ Μωαβῖτες ὅτι οἱ Ἑβραῖοι θά κατακυριεύσουν τόν χῶρο τους. Ἔστειλαν λοιπόν καί κάλεσαν ἓναν ξακουστό μάγο ἀπό τήν Μεσοποταμία, τόν Βαλαάμ, νά κάνει μαγικά πράγματα καί νά καταστρέψει τούς Ἑβραίους.

Βλέπετε, ἡ μαγεία εἶναι ἀρχαία· τόσο ἀρχαία, ὅσο εἶναι ἀρχαῖος καί ὁ ἄνθρωπος. Καί ἡ τέχνη τοῦ διαβόλου, παιδιά, εἶναι ἡ μαγεία. Νά τό ξέρετε, ἡ μαγεία εἶναι ἡ τέχνη τοῦ διαβόλου! Μή βρεθεῖτε ποτέ σέ πόρτα μάγου ἀνθρώπου ἢ μάγισσας!

Ἔτσι, τόν κάλεσαν νά ἔρθει. Ἐμφανίζεται ὁμως ὁ Θεός στόν μάγο καί τοῦ λέει: Δέν θά πᾶς. Ἀπαντάει λοιπόν αὐτός στήν ἀντιπροσωπεία πού πῆγαν νά τόν καλέσουν ὅτι δέν θά μπορέσει νά πάει. Αὐτοί τόν παρακαλοῦσαν. Ἐκεῖνος ὁμως ἦταν φιλοχρήματος. Τοῦ μίλησαν γιά πολλά χρήματα. Τέλος πάντων –ἄς μή λέω πολλά, εἶναι μιά ὁλόκληρη ἱστορία– τελικά ἐκεῖνος δέχθηκε· πῆρε τά πράγματά του, ἀνέβηκε σ' ἓνα γαῖδουράκι καί ξεκίνησε.

Ὅπως προχωροῦσε, κάπου σ' ἓνα σημεῖο ὁ γάϊδαρος στύλωσε τὰ πόδια του καί δέν περπατοῦσε –συνηθισμένο φαινόμενο, θά μοῦ πεῖτε. Ἀρχισε λοιπόν ὁ μάγος νά χτυπάει τόν γάϊδαρο γιά νά προχωρήσει, ὅπως συνήθως κάνει ἕνας πού ἱππεύει ἓνα ζῶο. Ἀλλά τίποτα· ὁ γάϊδαρος δέν προχωροῦσε· στύλωσε τὰ πόδια του καί δέν προχωροῦσε. Θύμωσε ὁ Βαλαάμ· κατέβηκε ἀπό τό ζῶο, πῆρε ἓνα ξύλο κι ἄρχισε νά χτυπάει τόν γάϊδαρο ἀλύπητα!

Γυρίζει τό κεφάλι του τό γαῖδουράκι καί τοῦ λέει μέ ἀνθρώπινη φωνή: *Τί μέ χτυπᾷς;... Δέν βλέπεις ποιός μέ ἐμποδίζει;...* Τότε κοιτάζει ὁ Βαλαάμ, ὁ μάγος, καί βλέπει μπροστά του ἓναν ἄγγελο. Καί τοῦ λέει ὁ ἄγγελος: *Ἐγώ σέ ἐμπόδιζα. Δέν σου εἶπα νά μὴν πᾷς; Σοῦ εἶπα νά μὴν πᾷς, καί ἐσύ πηγαίνεις ἐκεῖ πού σέ καλοῦν οἱ Μωαβῖτες!...* Ἀλλά, τέλος πάντων, θά σ' ἀφήσω νά πᾷς. Ἀλλά πρόσεξε· ὅταν θά πᾷς ἐκεῖ, δέν θά πεῖς τίποτα ἄλλο, ἔξω ἀπό ἐκεῖνα πού ἐγώ θά σου βάλω μέσα στό στόμα σου γιά νά πεῖς.

Ἡ παρακάτω ἱστορία δέν μᾶς ἐνδιαφέρει· ἂν θέλετε, πηγαίnete στό βιβλίο *Ἀριθμοί* νά τή βρεῖτε. Καί μάλιστα, μέ τήν εὐκαιρία, σᾶς συμβουλεύω ν' ἀρχίσετε νά διαβάζετε καί τήν Παλαιά Διαθήκη, πού εἶναι τόσο σπουδαῖο βιβλίο· εἶναι Ἀγία Γραφή, θεόπνευστο βιβλίο! Ἐκεῖνο τό σημεῖο πού μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτήν τή στιγμή εἶναι ὅτι μίλησε ἡ ὄνος τοῦ Βαλαάμ, ὅπως λέει ἐκεῖ τό βιβλίο, τό γαῖδουράκι τοῦ Βαλαάμ. Πῶς μίλησε; Εἶχε τό ζῶο φωνή ἀνθρώπου; Ἀναμφισβήτητα, ὅχι. Τότε ποιός μίλησε; Ὁ ἄγγελος μίλησε διά τοῦ ζώου. Γιατί τό ἔκανε αὐτό; Γιά νά προκληθεῖ ἓνα ἐνδιαφέ-

ρον, ένα κάτι, πού νά μείνει ὁ ἄλλος ἔκπληκτος, καί νά πεῖ: *Τί συμβαίνει ἐδῶ;*...

Γιά τόν ἴδιο λόγο θά λέγαμε κι ἐδῶ ὅτι στήν πραγματικότητα δέν μίλησε τό φίδι· δέν ἔχει λογική, οὔτε λόγο προφορικό τό φίδι· ἀλλά μίλησε ὁ διάβολος διά μέσου τοῦ φιδιοῦ. Ἔχουμε ἐδῶ τήν περίπτωση ὅτι δέν γίνεται ὁ διάβολος φίδι, σᾶς τό εἶπα, ἀλλά μιλάει διά μέσου ἑνός φιδιοῦ.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει τό ἐξῆς: *«Εὐρὼν τὸ θηρίον τοῦτο –ὁ διάβολος–, τὸν ὄφιν λέγω, τὰ ἄλλα θηρία τῇ φρονήσει νικῶντα, καθάπερ καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς ἐμαρτύρησεν εἰπών, Ὁ δὲ ὄφιν ἦν φρονημώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός· τούτῳ ὥσπερ ὄργάνῳ τινὶ χρώμενος, δι' αὐτοῦ τὸ ἄπλαστον καὶ ἀσθενέστερον σκεῦος, τὴν γυναικα λέγω, διὰ τῆς ὁμιλίας εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀπάτην ἐκκαλεῖται.»*⁹. Καθὼς ὁ Μωϋσῆς εἶπε ὅτι τό φίδι ἦταν ἕνα ζῶο πού νικοῦσε στή φρόνηση ὅλα τὰ ἄλλα θηρία πού ἔκανε ὁ Θεός πάνω στή γῆ, αὐτό, τό θηρίο, τό φίδι, τό χρησιμοποίησε ὁ διάβολος σάν ἕνα ὄργανο, σάν ἕνα μέσο, σάν ἕνα ἐργαλεῖο, γιά νά ἐξαπατήσει τή γυναῖκα, πού ἦταν ἄπλαστο καὶ ἀσθενέστερο δημιούργημα.

Ὡστε τί ἔκανε ὁ διάβολος; χρησιμοποίησε τό φίδι ὡς τό πιό κατάλληλο ὄργανο γι' αὐτή του τή δουλειά.

Καί λέει ἀκόμη στή συνέχεια ὁ ἱερός Χρυσόστομος: *«Ἀλλ' ἴσως ἐνταῦθα διαπορήσειεν ἄν τις καὶ μαθεῖν ζητήσκειν, εἰ καὶ τὸ θηρίον λόγου μετεῖχεν»*. Θά ἀποροῦσε κανεὶς καί θά ρωτοῦσε ἄν καί τό θηρίο, τό

9. *Εἰς τὴν Γένεσιν, Ὁμιλία IC', PG 53, 126-127.*

φίδι, εἶχε φωνή, ἄν εἶχε ἑναρθρο λόγο. «Οὐ τοῦτο· μὴ γένοιτο»· ὅχι· αὐτό δέν εἶναι δυνατόν· τό φίδι δέν εἶναι λογικό, οὔτε ἔχει ἑναρθρο λόγο· «ἀλλ' αἰὶ ἀκολουθοῦντας τῇ Γραφῇ τοῦτο λογίζεσθαι χρή, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα ἦν τοῦ διαβόλου, τοῦ διὰ τῶν οἰκείων φθόνων πρὸς τὴν ἀπάτην ταύτην διεγερεθέντος· τὸ δὲ θηρίον τοῦτο ὥσπερ ἐπιτηδεῖω ὀργάνω ἐχρήσατο.»¹⁰. Ἡ φωνή ἦταν τοῦ διαβόλου· ὅχι τοῦ φιδιοῦ· τό φίδι δέν εἶχε φωνή. Ἦταν τοῦ διαβόλου, πού χρησιμοποίησε τό φίδι σάν τό πιό κατάλληλο ζῶο γιὰ νά μιλήσει στήν Εὐα.

Ὡστε διασαφήστηκε αὐτό, παιδιά, ὅτι πράγματι δέν μίλησε τό φίδι, ἀλλά μίλησε ὁ διάβολος.¹¹

«Καὶ εἶπεν ὁ ὄφεις τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου;»¹² Καὶ εἶπε ὁ ὄφεις, τό φίδι, στή γυναίκα: Πῶς ἔτσι; Τί εἶπε ὁ Θεός; Νά μή φᾶτε ἀπὸ τοὺς καρπούς ὅλων τῶν δένδρων τοῦ Παραδείσου;

Ἐδῶ, παιδιά, ἀρχίζει ἓνας διάλογος· ἓνας διάλογος ἀνάμεσα στό φίδι καί τὴν Εὐα, τόν διάβολο καί τή γυναίκα. Βέβαια, δέν φαίνεται ὁ διάβολος· φαίνεται τό φίδι. Θά σᾶς παραξένευε, ἄς ποῦμε, ἄν ἀκούγατε ἓναν παπαγάλο νά μιλάει; Ὁ παπαγάλος δέν ἔχει λογική, οὔτε φυσικά γνωρίζει τί λέει. Ὁ παπαγάλος ἀκούει ἐσᾶς νά μιλάτε καί μιμεῖται τῇ φωνῇ σας· τίποτα ἄλλο δέν κάνει. Δέν παραξενεύεται ὅμως κανεῖς.

10. Εἰς τὴν Γένεσιν, Ὁμιλία IC', PG 53, 127.

11. Βλ. Σοφ. Σολ. 2, 24: «φθόνω δὲ διαβόλου θάνατος εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον». Πρβλ. Βασιλείου Σελευκείας, Λόγος Γ', PG 85, 53C.

12. Γέν. 3, 1.

Ἡ Εὐα λοιπόν βλέπει ἓνα φίδι, τὴν εὐχαριστεῖ τό-
 ὅτι ὑπάρχει μία συντροφιά, γιατί φαίνεται ὅτι ὁ Ἀδάμ
 ἀπουσίαζε τὴν ὥρα ἐκείνη. Ἡ Εὐα ἦταν μόνη της. Καί
 ἔτσι ἀρχίζει αὐτός ὁ διάλογος μέ τό φίδι· φαινομενικά·
 στήν πραγματικότητα ὅμως ἡ Εὐα εἶχε νά κάνει μέ τόν
 διάβολο. Ὁ Ἀδάμ, σᾶς εἶπα, ἀπουσίαζε· δέν φαίνεται
 νά μετέχει στόν ὅλο διάλογο· διότι ὅταν πλέον ἐξαφα-
 νίζεται τό φίδι, ὁ διάβολος, τότε ἡ Εὐα βρίσκει τόν Ἀ-
 δάμ καί τοῦ μεταφέρει ὅ,τι τῆς εἶπε ὁ διάβολος.

Ἐδῶ θά κάνω πάλι μία παρατήρηση, γιατί φοβᾶ-
 μαι λιγάκι μήπως δέν κατανοήσατε τό θέμα *φίδι-διά-*
βολος, ἐπειδή στό κείμενο δέν ἀναφέρεται πουθενά ὡς
 διάβολος. Σᾶς εἶχα πει τὴν περασμένη φορὰ ὅτι τό βι-
 βλίο τῆς *Γενέσεως*, ἀλλά καί ὅλη ἡ *Πεντάτευχος* τοῦ
 Μωυσέως, καί τά πέντε πρῶτα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Δι-
 αθήκης, πουθενά δέν ἀναφέρουν ἄλλα πνεύματα· οὔτε
 τόν διάβολο οὔτε τόν ἄγγελο. Βέβαια, θά μοῦ πεῖτε ὅτι
 ὑπάρχει μία ἐξαίρεση, στό περιστατικό μέ τὴν Ἀγαρ·
 ἀλλά τό ἀφήνω ὅμως. Γιατί; Διότι ὁ Μωυσῆς φοβᾶται
 μήπως θεοποιηθοῦν τά πνεύματα. Γι' αὐτό ἀναφέρει
 ὅτι τό φίδι μιλάει· δέν λέει πουθενά γιά τόν διάβολο.

Ὁ διάβολος λοιπόν ἔφυγε· τό ἐρπετό συνέχισε τόν
 δρόμο του τρόπον τινά, καί μένει τώρα ἡ Εὐα μόνη της
 μέ τόν Ἀδάμ, γιά νά τοῦ μεταφέρει ἐκεῖνα πού κου-
 βέντιασε, πού συζήτησε μέ τό φίδι.

Ἀλλά τό ὅτι ὁ διάβολος βοῆκε τὴν Εὐα μόνη, αὐτό
 ἔχει σημασία· ἔχει πάρα πολλή σημασία.

Δέν μπορούσε νά τούς μιλήσει ἄν ἦταν καί οἱ δύο;

Ἄν ἦταν καί οἱ δύο, ὑπῆρχε κίνδυνος νά μήν πετύ-
 χει στόν σκοπό του. Ὁ διάβολος ἔχει πολλές μεθό-

δους. Εἶναι πανάρχαιος καί πονηρότατος. Μία ἀπό τίς μεθόδους του εἶναι ἡ ἀπομόνωση· νά ἀπομονώνει. Θά ἤθελα μάλιστα αὐτό τό σημεῖο νά τό προσέξετε πολύ. Τήν ἀπομόνωσε τήν Εὐα. Πῶς τήν ἀπομόνωσε; Τήν βρῆκε μιά στιγμή μόνη, καί παρουσιάστηκε. Βρῆκε δηλαδή τήν κατάλληλη στιγμή, νά μήν εἶναι ὁ Ἀδάμ μαζί· νά εἶναι μόνο ἡ Εὐα.

Ἡ Ἁγία Γραφή λέει: «οὐαὶ αὐτῷ τῷ ἐνί, ὅταν πέση, καὶ μὴ ἢ δεύτερος ἐγεῖραι αὐτόν»¹³. Ἀλλοίμονο σ' αὐτόν πού εἶναι μόνος καί πού ὅταν πέσει δέν ὑπάρχει δεύτερος νά τόν σηκώσει. Αὐτό τό «οὐαὶ τῷ ἐνί», ἀλλοίμονο στόν ἕνα, εἶναι πολύ σημαντικό.

Σκεφθήκατε, παιδιά, ὅτι ἂν ἦταν παρῶν ὁ Ἀδάμ καί συνέβαινε νά πάθει κάτι ἡ Εὐα, τί θά ἔκανε ὁ Ἀδάμ; Θά ἀντιδρουῖσε. Σαφῶς λέει ἡ Ἁγία Γραφή –μάλιστα ἡ Καινή Διαθήκη, τό λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος– ὅτι ἡ Εὐα ἐξαπατήθηκε, ἐνῶ ὁ Ἀδάμ παρασύρθηκε.¹⁴ Ἄν λοιπόν ἐξαπατήθηκε ἡ Εὐα, σημαίνει πῶς ἂν ἦταν παρῶν ὁ Ἀδάμ, δέν θά εἶχε ἐξαπατηθεῖ. Θά μπορούσε ὁ Ἀδάμ νά πεῖ: *Γιά στάσου· τά πράγματα δέν μυρίζουν καλά ἐδῶ, καί θά γλύτωνα ἡ Εὐα*. Νά λοιπόν ἡ μέθοδος τώρα τοῦ διαβόλου· ἡ ἀπομόνωση!

Αὐτό θά ἤθελα νά τό προσέξετε πάρα πολύ, γιατί, σᾶς εἶπα, εἶναι ἕνας μεγάλος κίνδυνος στή ζωή μας ἡ ἀπομόνωση!

Πολλοί ἄνθρωποι, ξέρετε, ἔχουν μιά αὐτοπεποίθηση, ἔχουν μία ἐμπιστοσύνη στή σύνεσή τους· δηλαδή πιστεύουν ὅτι αὐτά πού σκέπτονται εἶναι συνετά, εἶναι

13. Ἐκκλ. 4, 10.

14. Βλ. Α' Τιμ. 2, 14.

μυαλωμένα, καί δέν θά ἤθελαν νά ἀκούσουν τήν συμβουλή κάποιου ἄλλου. Λένε: *Αὐτό σκέφτηκα· ὁ ἑαυτός μου μοῦ λέει ὅτι εἶναι πολύ φρόνιμο αὐτό πού θά κάνω...*

Ξέρετε πόσοι ἔχουν ἔρθει πού μοῦ εἶπαν ὅτι αὐτό πού σκέφτονται νά κάνουν εἶναι πολύ φρόνιμο, κι ἐγώ τούς ἀποκάλυψα ὅτι ἦταν πολύ ὀλισθηρό καί πολύ δαιμονικό; Εἶναι ἐπικίνδυνο πράγμα νά θαρρεύει κανεῖς στή σύνεσή του. Τό λέει ἡ Γραφή, παιδιά: *«οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες»*¹⁵. Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνους πού πιστεύουν στόν ἑαυτό τους ὅτι εἶναι συνετός καί ἐπιστήμονας, καί ἔτσι δέν ἔχουν ἀνάγκη νά ρωτήσουν κανέναν, καί νομίζουν ὅτι αὐτά πού λένε ἔχουν βαθειά γνώση! Πιστεύουν γιά τόν ἑαυτό τους ὅτι εἶναι ἐπιστήμονες... γνῶστες! Λένε: *Τό ξέρω πολύ καλά· ἀφοῦ ἔτσι τό καταλαβαίνω!* Ἄντε νά τοῦ πεῖς καί πῶς πέρα· *μήπως τά πράγματα δέν εἶναι ἔτσι;*... Καί πολλές φορές δημιουργεῖται μέσα μας μία βουλή, μία σκέψη, καί ἀρχίζουμε νά ἐδραιωνόμαστε σ' αὐτή καί νά πιστεύουμε ὅτι αὐτό εἶναι, καί τίποτε ἄλλο. Κι ἂν ἀκόμη ἐρχόταν καί ὁ ἴδιος ὁ Θεός νά μᾶς πεῖ κάτι διαφορετικό, ἐμεῖς θά ἦμασταν πεπεισμένοι ὅτι αὐτό πού ἔχουμε στόν νοῦ μας εἶναι τό σωστό!

Λέει καί κάτι ἄλλο ἐδῶ ἡ Ἁγία Γραφή, παιδιά, πάλι στόν Ἡσαΐα: *«Οὐαὶ οἱ βαθέως βουλήν ποιοῦντες καὶ οὐ διὰ Κυρίου»*¹⁶. Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνους πού κάνουν βαθειές σκέψεις χωρίς τόν Θεό. Πρόκειται γι' αὐτούς πού κάνουν τάχα βαθυστόχαστες σκέψεις, ἀλ-

15. Ἡσ. 5, 21.

16. 29, 15.

λά αυτές οι σκέψεις δεν είναι σύμφωνες με τό θέλημα του Θεού.

Παιδιά, νά τό ξέρετε· τό κριτήριο για τό ἄν μία σκέψη μας ἤ μία ἐνέργειά μας εἶναι ἤ δέν εἶναι σοφή εἶναι τό Εὐαγγέλιο, εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐξετάζω: Αὐτό πού θέλω νά κάνω τό θέλει ὁ Θεός; Αὐτό πού σκέπτομαι εἶναι σύμφωνο μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ; μέ τή σοφία τοῦ Θεοῦ; Ἐάν εἶναι, τότε ἐντάξει.

Ἐδῶ, παιδιά, προβάλλονται στήν Εὐα δύο σοφίες· γι' αὐτό σᾶς εἶπα αὐτά τά χωρία. Ἡ μία εἶναι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ: *Δέν θά φᾶτε ἀπό τόν καρπό αὐτοῦ τοῦ δένδρου, γιατί θά πεθάνετε.* Ἐδῶ εἶναι μία ἐπιστήμη, μία γνώση. Ποιός κατέχει τήν γνώση αὐτή; Ὁ Θεός. Ὁ ἄνθρωπος ἔναντι αὐτῆς τῆς γνώσεως τί στάση θά ἔπρεπε νά κρατήσει; Ὑπακοῆς καί πίστεως· θά τό πίστευε, θά ὑπήκουε, καί θά ἔλεγε: *Αὐτό εἶπε ὁ Θεός!* Ἡ δεύτερη σοφία εἶναι ἡ σοφία τοῦ διαβόλου· γι' αὐτό λέει ὅτι τό φίδι ἦταν συνετό καί φρόνιμο. Ἡ σοφία τοῦ διαβόλου λέει: *Ὁχι, δέν θά πεθάνετε!*

Τώρα ἡ Εὐα δέν ἔχει βουλή, δέν ἔχει δική της σκέψη· εἶναι ἀνάμεσα σέ δύο σοφίες. *Θά πεθάνω; ἤ δέν θά πεθάνω; Μοῦ τό ἀπαγόρευσε ὁ Θεός αὐτό γιά νά μή γνωρίσω; Ναί, ἀλλά ἡ σοφία τούτου ἐδῶ τοῦ φιδιοῦ μου λέει ὅτι θά γνωρίσω· ἤ: ἡ δική μου ἡ σκέψη μου λέει ὅτι θά γνωρίσω. Τί πρέπει νά κάνω;* Ἐάν στηριχθεῖ κανείς στή δική του τή σκέψη, τότε τά ἔχασε ὅλα, ἀκολουθεῖ τή σοφία τοῦ σατανᾶ. Καί τί θά πεῖ ἀκολουθῶ τή σοφία τοῦ σατανᾶ, παιδιά, μόλις καί εἶναι ἀνάγκη νά σᾶς πῶ!

Τό ξέρετε, αὐτήν τή στιγμή, ὅτι οἱ κυβερνῶντες σ' ὅλο τόν κόσμο ἀκολουθοῦν τή σοφία τοῦ σατανᾶ; Τό

ξέρετε αυτό;... καί ὅτι τελικά ἡ σοφία τοῦ σατανᾶ ὁδηγεῖ σέ συρράξεις, σέ πολέμους; Ὁ Χίτλερ συμβουλευόταν τούς μάγους, τή σοφία τοῦ σατανᾶ, ἄν ἔπρεπε νά κάνει τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Ὁμοίως καί ὁ Στάλιν συμβουλευόταν καί αὐτός τή σοφία τοῦ σατανᾶ. Εἶναι δέ γνωστό ὅτι πολλοί κυβερνῶντες, καί μάλιστα μεγάλων κρατῶν, πέρα ἀπό ἐκεῖνο πού σκέπτονται οἱ ἴδιοι, ἔχουν μάγους, μέντιουμ, ἀστρολόγους πού τούς συμβουλεύονται. Τό ξέρετε αὐτό; Αὐτό εἶναι πολύ σπουδαῖο. Βλέπετε ἡ σοφία τοῦ σατανᾶ πού ὁδηγεῖ; στήν καταστροφή!¹⁷

Ἐδῶ κάνουμε αὐτά τά μαθήματά μας γιά νά ὠφεληθοῦμε. Ἀπ' αὐτό τό σημεῖο τί ἔχουμε νά ὠφεληθοῦμε κι ἐμεῖς; Θά πρέπει νά θέτουμε ὑπό τήν κρίση τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο πού ὁ καθένας μας ἔχει σκεφθεῖ. Τό θέλει ὁ Θεός; Εἶναι σύμφωνο μέ τόν λόγο τοῦ Θεοῦ; Ἡ Εὐα ἔπρεπε νά πεῖ: *Γιά σιάσου· ποιόν θ' ἀκούσω τώρα; τόν Κτίστη ἢ τό κτίσμα; Ποιόν θ' ἀκούσω; Μά εἶναι δυνατόν ν' ἀκούσω τό κτίσμα;... Εἶναι δυνατόν ἡ σοφία τοῦ φιδιοῦ νά εἶναι ἀνώτερη ἀπό τή σοφία τοῦ Θεοῦ, πού μᾶς εἶπε ὅ,τι μᾶς εἶπε;...* Ἄρα λοιπόν αὐτό πρέπει νά κάνουμε κι ἐμεῖς. Τό ἔκανε ἡ Εὐα; Ὁχι, δέν τό ἔκανε· γι' αὐτό ἀκριβῶς καί ἔχουμε τήν δυσάρεστη συνέχεια πού ξέρουμε.

Ἀλλά καί κάτι ἀκόμη· προσέξτε αὐτό τό σημεῖο. Φαίνεται ὅτι ὁ διάβολος δέν γνῶριζε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, δέν θά φᾶτε καί λοιπά. Ἰσως αὕτη ἡ ἐντολή νά δόθηκε δι' ἐλλάμψεως, ἐσωτερικά.¹⁸ Ἀκόμη, ὅπως λέει

17. Βλ. Ἀποκ. 16, 13-14.

18. Βλ. Διοδώρου Ταρσεῶς, *Σχόλια εἰς τήν Γένεσιν*, PG 33, 1567C.

ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὁ διάβολος δέν γνώριζε τήν ἐντολή· ἢ θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι μπορεῖ νά μή γνώριζε ἀκριβῶς τήν ἐντολή· ἢ, ἂν θέλετε, νά μή γνώριζε καί τίς συνέπειες τῆς ἐντολῆς.

Καί τί κάνει τώρα ὁ διάβολος, παιδιά; Ἀκοῦστε τί κάνει. Ἀφοῦ δέν γνώριζε ἐπακριβῶς τήν ἐντολή, ἢ καθόλου, πιθανῶς βλέπει ὁ διάβολος τούς πρωτοπλάστους, ὅπως λέει ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, νά στέκονται μπροστά στό δένδρο καί νά μή δοκιμάζουν τόν καρπό, τούς παρακολουθεῖ καί ἀναρωτιέται: *Γιατί δέν δοκιμάζουν ἀπ' αὐτό τό δένδρο κανέναν καρπό;...* Διότι ἡ παρουσία τους ἦταν στό μέσον τοῦ Παραδείσου, ὅπου ἦταν καί τό δένδρο, τοῦ ὁποίου τόν καρπό ἔπρεπε νά βλέπουν. Ἐβλεπαν, ἀλλά δέν μπῆκαν σέ πειρασμό νά δοκιμάσουν, ὅπως θά λέγαμε σήμερα. Τό εἶπε ὁ Θεός, τελείωσε!

Ξέρετε τί σημαίνει αὐτό, τό εἶπε ὁ Θεός, τελείωσε; Αὐτό εἶναι ἀπλότητα· εἶναι ἡ ἀγία ἀπλότητα· τό νά πεῖ κανεῖς *Τό εἶπε ὁ Θεός· δέν θέλω πιά κουβέντα· τελείωσε!...* Ἀλλά ἐδῶ ἀρχίζει ἡ πολυπλοκότητα τοῦ νοῦ, τοῦ ὀρθολογισμοῦ. *Καί γιατί; Καί πῶς; Καί τί;* Ἀπό τήν στιγμή πού θά ἀρχίσει ὁ ἄνθρωπος νά σκαλίζει τό *γιατί* καί τό *πῶς* καί τό *τί*, μπαίνει ὁ ὀρθολογισμός καί χάνεται ἡ ἀπλότητα.

Σήμερα, πάρα πολλοί νέοι, πού τούς λέμε *Αὐτό τό λέει ὁ Χριστός*, ἀπαντοῦν: *Καί γιατί τό λέει ὁ Χριστός; Νά μοῦ ἐξηγήσεις.* Ὅχι βέβαια μέ τήν ἔννοια νά καταλάβουν, ἀλλά γιά νά ποῦν τίς ἀντιρρήσεις τους, νά ἀμφισβητήσουν, νά προβάλουν τόν ὀρθολογισμό τους.

Νά τό ξέρετε, ὁ ἄνθρωπος πού δέν ἀποδέχεται ἀμέσως καί ἀναντιρρήτως τόν λόγο τοῦ Θεοῦ δέν ἔχει

ἀπλότητα. Ἐγὼ θά σᾶς εὐχόμουνα μέ ὅλη μου τήν καρδιά, νά ἔχετε ἀπλότητα. Θά σωθεῖτε. Θά ἔχετε εἰρήνη μέσα στήν καρδιά σας. Ὅλα ἐκεῖνα τά ἄγρια κύματα μέσα στίς ψυχές τῶν νέων μας, τά κύματα τῆς ἀμφιβολίας καί λοιπά καί λοιπά, ὅλα αὐτά δέν θά τά περάσετε. Θά ἔχετε εἰρήνη, βαθιά καί ἀναφαίρετη εἰρήνη, ὅταν ἔχετε αὐτή τήν ἀπλότητα, ὅταν θά λέτε πάντα: *Τό εἶπε ὁ Θεός· τελείωσε!...*

Ρωτάει ἡ κοπέλα: *Νά φορέσω παντελόνι; ἢ νά μή φορέσω παντελόνι; Μά τό λέει ἀπλᾶ ὁ Θεός. Ἄν πάει στό Δευτερονόμιο, θά διαβάσει ἐκεῖ τί λέει ὁ Θεός: Δέν θά βάλει ἡ γυναῖκα ἀνδρικά ροῦχα.*¹⁹ Ὁ Θεός τό λέει· τελείωσε! Γιατί νά καθήσει τώρα νά λέει *μά, ξέρετε, εἶναι σεμνότερο τό παντελόνι ἀπό τά φουστάνια, γιατί ἔτσι κρύβει περισσότερο τό σῶμα;* Ὅχι μόνο δέν κρύβει, ἀλλά καί ἀναδεικνύει περισσότερο. Ἀρχίζει δηλαδή ἐκείνη ἡ διαδικασία, *γιατί; καί πῶς; Πές ἀπλᾶ: Ἄν καί δέν τό καταλαβαίνω, ἄνθρωπος εἶμαι, ἀλλά ἐπειδή τό λέει ὁ Θεός, τό ἀποδέχομαι.* Τελείωσε. Αὐτό εἶναι ὅλο.

Ὁ διάβολος λοιπόν, παιδιά, ἀγνοεῖ. Καί τί κάνει τώρα; Βλέπει τούς πρωτοπλάστους νά κινοῦνται ὅπως κινοῦνται, νά μή δοκιμάζουν τόν καρπό, καί τοῦ κινεῖ τήν περιέργεια. Ξέρετε, ὁ διάβολος εἶναι καί περιέργος· ὅπως θά ἐμφανιστεῖ πιό κάτω καί ἡ Εὐα περιέργη. Καί ὁ διάβολος εἶναι περιέργος μέ τήν κακή σημασία τῆς λέξεως.

Ἔτσι ἀκριβῶς περιέργοι εἶναι μερικοί ἄνθρωποι, πού θέλουν νά μαθαίνουν τά τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τῶν

19. Δευτερ. 22, 5.

άλλων. Τί τούς νοιάζει; Σήμερα έχουμε δημοσιογράφους κυρίως, οί όποιοι θά κοιτάξουν άκόμα κι από τήν κλειδαρότρυπα τοῦ σπιτιοῦ σου νά δοῦν τί κάνεις μέσα, καί νά σέ πάρουν καί φωτογραφία καί ταινία! Καί μετά νά δεῖς ἐσύ κατάπληκτος σ' ἓνα περιοδικό τόν ἐ-αυτό σου σέ ποικίλες στάσεις, καί νά πεῖς: *Μά τί εἶναι αὐτό;... Εἶναι αὐτή ἡ δαιμονική περιέργεια.*

Τί σέ νοιάζει, ἄνθρωπέ μου, τί κάνει ὁ ἄλλος στό σπίτι του; πῶς ντύνεται; πῶς γδύνεται; πῶς τρώει; πῶς κοιμᾶται;... Τί σέ νοιάζει;... Γι' αὐτό ἔχουμε σπίτια· γι' αὐτό ὁ Θεός ἔκανε τά ὑλικά ἀδιαφανῆ γιά τά μάτια μας· γιά νά μή βλέπουμε τήν ἰδιωτική ζωή τοῦ ἄλλου. Δέν μᾶς ἐνδιαφέρει.

Ὁ διάβολος ὅμως εἶναι περίεργος. *Γιατί δέν τρῶνε ἀπό τόν καρπό αὐτόν; Τί συμβαίνει καί δέν τρῶνε; Καί τότε τί κάνει; Ἀκοῦστε τί κάνει.*

Λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Εἶπε τὸ μὴ ὄν, ἵνα ἐκκαλεσάμενος αὐτὴν εἰς διάλεξιν μάθῃ τὸ ὄν»²⁰. Εἶπε ἐκεῖνο πού δέν εἶπε ὁ Θεός, ὥστε νά καλέσει τήν Εὐα σέ διάλογο, γιά νά μάθει ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Θεός.

Τί εἶπε δηλαδή ὁ Θεός; Ὁ Θεός εἶπε αὐτό πού εἶπε· δέν τό ἤξερε ὁ διάβολος. Τί εἶπε; *Δέν θά φᾶτε ἀπό τόν καρπό αὐτοῦ τοῦ δένδρου.* Ἐνῶ ὁ διάβολος τί τούς λέει; *Ἀλήθεια, ὁ Θεός δέν σᾶς ἀφήνει νά φᾶτε ἀπό τούς καρπούς ὅλου ἐδῶ τοῦ κήπου, τοῦ Παραδείσου;* Αὐτό ὅμως τούς εἶπε ὁ Θεός; Ὁχι. Ὁ διάβολος λοιπόν ρωτάει ἐκεῖνο πού δέν εἶπε ὁ Θεός, γιά νά μάθει ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Θεός.

20. *Εἰς τὴν Γένεσιν, Ὁμιλία IC', PG 53, 128.34-35.*

Ξέρετε πῶς τό λέει ὁ λαός αὐτό; *Ρίχνω στά ρηχά, νά ψαρέψω στά βαθιά*. Πετάω μιὰ κουβέντα, γιά νά μάθω τά περισσότερα. Ἔχετε προσέξει ὅτι αὐτήν τή μέθοδο τή χρησιμοποιοῦν πολλοί ἄνθρωποι; Ἀλήθεια, δέν σέ εἶδαμε νά εἶσαι στήν ἐκκλησία· ποῦ ἦσουν;... καί κάτι τέτοια. Δηλαδή λένε κάτι, παραπλανητικά, γιά νά μάθουν ἐκεῖνα πού δέν θά μπορούσαν νά μάθουν μέ ἄλλο τρόπο. Δαιμονική μέθοδος αὐτή· *νά ρίχνω στά ρηχά, καί νά ψαρεύω στά βαθιά*.

Καί τί γίνεται παρακάτω; «Καί τοῦτο, λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἵνα μαθεῖν δυνηθῇ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ αὐτοῖς ἐνταλθέντα.»²¹ Καί τό κάνει αὐτό ὁ διάβολος γιά νά μπορέσει νά μάθει τί ἐντολή ἔδωσε ὁ Θεός στους πρωτοπλάστους.

Δηλαδή, ὁ διάβολος ἄγνοεῖ; Ναί, παιδιά· ἀκοῦστε: ἄγνοεῖ! Δέν εἶναι παντογνώστης ὁ διάβολος. Ἀλλοίμονό μας, παιδιά, ἐάν ἦταν παντογνώστης ὁ διάβολος!... Παντογνώστης εἶναι μόνο ὁ Θεός. Οὔτε οἱ ἄγγελοι. Οὔτε πανταχοῦ παρόντα εἶναι τά πνεύματα, οὔτε παντογνώστες. Γι' αὐτόν τόν λόγο –ἐδῶ προσέξτε κάτι– ἂν ὁ διάβολος γνωρίζει κάτι γιά μᾶς, εἶναι γιατί παρατηρεῖ τί κάνουμε.²²

21. *Εἰς τὴν Γένεσιν*, Ὁμιλία IC', PG 53, 127.41-42.

22. Λέει ὁ μέγας Ἀθανάσιος: «Προγνώστης καὶ καρδιογνώστης ὁ Θεὸς ὑπάρχει· ἐπεὶ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι τὰ ἐν καρδίᾳ ἢ τὰ μέλλοντα ἐπίστανται. Οἷόν τι πολλάκις, ὥς πνεύματα, ὁρῶσι τοὺς ὄμβρους τοῦ Ἰνδικοῦ πολλοὺς γινομένους, καὶ προλαμβάνουσιν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ διὰ φαρμακειῶν ἢ ὀνειρώτων, μεγάλην ἀνάβασιν τοῦ Νεῖλου ποταμοῦ μαντεύονται· καὶ ἄλλα δέ τινα ὁμοία τούτοις διαπράττονται. Πολλάκις δὲ καὶ ψεύδονται.» (Ἀμφιβαλλόμενα, Πρὸς Ἀντίοχον Ἄρχοντα, ΒΕΠΕΣ 35, 129-130)

Θά μοῦ πεῖτε: Ὅ,τι κάνουμε, τά ξέρει ὅλα ὁ διάβολος; Ὅχι. Ὅ,τι σκεφτόμαστε, τά ξέρει ὅλα; Ὅχι. Δηλαδή, ὅ,τι σκεφτόμαστε δέν τό ξέρει ὁ διάβολος; Ὅχι. Ἀπό ποῦ μπορεῖ νά τά μάθει; Ἀπό τίς διάφορες κινήσεις πού θά κάνουμε, τίς διάφορες ἐνέργειές μας.

Κάποτε, ὅταν κλήθηκα νά πάω νά διαβάσω ἐξορκισμούς σ' ἓνα δαιμονισμένο παιδί, πῆρα τό Εὐχολόγιό μου, ἓνα κόκκινο βιβλίο ἀπό τή βιβλιοθήκη μου –πού δέν τό ἔπαιρνα πάντα μαζί μου– καί τό ἔβαλα στήν τσάντα μου. Ὁ διάβολος μέ εἶδε. Ὅταν πῆγα τήν ἄλλη μέρα στό παιδί νά τό διαβάσω, αὐτό, ἐνῶ δέν ἤξερε τίποτα, μοῦ λέει: Ἄ, πῆρες καί τό κόκκινο βιβλίο ἀπό τή βιβλιοθήκη σου...! Πῶς τό ἤξερε τό παιδί; Τό ἤξερε ὁ διάβολος. Ὁ διάβολος τό ἤξερε, ἀφοῦ ἦταν δαιμονισμένο αὐτό τό παιδί.

Ὁ διάβολος λοιπόν μπορεῖ νά ξέρει μόνο ἐκεῖνα πού βλέπει σέ δικές μας κινήσεις. Δέν τά ξέρει ὅμως ὅλα· δέν μπορεῖ νά τά ξέρει ὅλα. Γι' αὐτό λέμε: *Πρόσεξε· μή τό λές αὐτό, γιά νά μήν τό ἀκούσει ὁ διάβολος*. Ναί, εἶναι ἀλήθεια αὐτό. Ἡ, ἀκόμα περισσότερο, κι ἂν τό ξέρει, μή κανχηθεῖς γι' αὐτό. Γιά μιᾶ ἐπιτυχία σου, ἄς ποῦμε, μή κανχηθεῖς· γιατί ἂν κανχηθεῖς, θά φθονῇ ὁ διάβολος.

Ἐχετε προσέξει πού λένε ὅτι ἐκεῖ πού ἔγινε κάτι καλό καί χαρήκαμε, ἤρθε μιᾶ σκουντούφλα καί στενωχωρηθήκαμε; Ὁ λαός μας τό ἔχει παρατηρήσει αὐτό.

Ἀλλά, πρῶτα ὁ Θεός, παιδιά, θά συνεχίσουμε τήν ἐπόμενη Κυριακή. Νά σᾶς εὐλογεῖ ὁ Θεός.

Κυριακή, 12 Φεβρουαρίου 1984